

הישיבה העשרים-ושתיים של הכנסת השביעית

יום שני, כ"ז טבת תש"ל (5 ינואר 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 147), תש"ל-1969; 2. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 164), תש"ל-1969; 3. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 167), תש"ל-1969; 4. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 169), תש"ל-1969.

ג. כן הונח דין-וחשבון כספי ליום 31 במרס 1969 מטעם משרד האוצר.

היו"ר י. נבון:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה מפי מזכיר הכנסת על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ת. ליאור:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

א. לדיון מוקדם: חוק בית-הדין לעבודה (תיקון), תש"ל-1970 - הצעת חבר-הכנסת מ. סגה.
ב. החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו תעריף

ב. שאילתות ותשובות

גרת השלב המוקדם של אליפות העולם בכדוריד) בתור צאה 35: 2.

בקשר לכך אבקש את כבודו להשיבני:
מה ההליכים שקבעו את ייצוגו בזירה הבין-לאומית בכדוריד ומי האחראי למשלוח הקבוצה המפגרת?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
במסגרת אליפות העולם בכדוריד משתתפות 28 ארצות, מהן לפחות 10 ברמה של ישראל; היתר, בעיקר ממזרח אירופה, חזקות הרבה יותר.
בהגדרה שהתקיימה במשרדי ההתאחדות הבין-לאומית לכדוריד בבול נפל בגורלנו להתמודד במשחק הראשון כנגד מזרח גרמניה, שהיא מהחזקות ביותר והיא גם המועמדת להיות אלופת העולם.

ההתאחדות לספורט בישראל מאשרת מפגשים בין-לאומיים ודואגת להכנה מקצועית של נבחרותינו בכל ענפי הספורט.

בשנה האחרונה, כהכנה לאליפות העולם בכדוריד, נפגשה נבחרתנו עם נבחרות אוסטרליה, הולנד, דנמרק ולוקסמבורג בתחרויות אלה היו הכוחות שקולים.

אני שוקל אפשרויות שונות, תוך תיאום עם גורמי הספורט הוולונטריים, בדבר קביעת נוהלים מתאימים למיקוח על רמתם של ספורטאים המתכוונים להשתתף בתחרויות בין-לאומיות. גם אז, כמובן, לא תהייה ערובות לנחוצות בלבד. בספורט צריך לחתור להישגים ולקבל הפסדים ברוח ספורטיבית.

היו"ר י. נבון:
שאלה נוספת לחבר-הכנסת תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):
הביקור של משלחתנו בכדוריד היה מלווה עלבון

היו"ר י. נבון:
נשמע עתה שאילתות ותשובות.

1. הקמה ועדה מייעצת לעניין ביצוע הרפורמה בחינוך

חבר-הכנסת א. כץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז בכסלו תש"ל (26 בנובמבר 1969):

ב-29 ביולי 1968 קיבלה הכנסת את המלצות הוועדה לבחינת מבנה החינוך היסודי והעל-יסודי בישראל, בכללן המלצה מס' 26, בה מתבקש שר החינוך והתרבות להקים "ועדה מייעצת המורכבת מנציגי המשרד, ממורים, מאנשי חינוך של בתי-הספר הגבוהים ונציגי הרשויות המקומיות. תפקידיה של ועדה זו יהיו ללוות את תהליך ביצוע הרפורמה בכל שלבי החינוך ולבדוק את מידת ההתקדמות לקראת השגת המטרות והיעדים של הרפורמה במבנה החינוך." - עד כה לא הוקמה הוועדה הנ"ל.

הנני מבקש את כבודו להשיבני:

1. מדוע לא הוקמה עד כה הוועדה בהתאם להמלצה מס' 26, לאחר שכבר הוחל בביצוע הרפורמה?
2. האם תוקם ועדה זו, ומתי?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

1. הביצוע השיטתי של הרפורמה התחיל בשנת הלימודים הנוכחית - תש"ל. עד כה חלפו איפוא מספר חודשים בלבד.

2. בדעתי להקים ועדה זו עד סוף פברואר השנה.

2. מיקוח על הרכבת נבחרת ישראל בכדוריד

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז בכסלו תש"ל (26 בנובמבר 1969):

ב-15 בנובמבר 1969 הובסה נבחרת ישראל בכדוריד במזרח גרמניה בתחרות נגד הנבחרת המקומית (במס-

חוברת ח', ישיבה כ"ב

— שאילחות ותשובות (י. תמיר, אלון, נכון, בן-פורת, הלל) —

ספרי לימוד מותאמים, יום לימוד ארוך, הוראה מסייעת ושיעורי עזר, הקבוצה, חודש לימודים נוסף, מרכיבים להכנת תלמידים לחינוך העל-יסודי, פעולות תרבות ואמנות ואספקה נוספת של ציוד וחמרים.

ואף זאת, בשנים 1961–1969 ירד מספר המוסדות הממלכתיים להכשרת מורים מ-25 ל-19. באותה תקופה גדל מספר המוסדות הממלכתיים-דתיים כמעט פי שניים, מ-8 ל-15, וכבר יש תכניות לטיפול בשני מוסדות נוספים (למורים ליהדות ולתורה שבעל-פה לחטיבת הביניים).

אשר לתכניות הלימודים, האופי הדתי ואורח החיים הדתי נשמרים בחינוך הממלכתי-דתי. משרד החינוך לא פירסם עד כה שום תכנית לימודים לבתי-הספר הממלכתיים-דתיים לפני שנדונה באופן יסודי במועצה לחינוך דתי.

לפי מיטב ידיעתי, לא זו בלבד שלא היתה אפליה כלפי החינוך הממלכתי-דתי מצד משרדנו, אלא שהסתמנה אפילו העדפה כלשהי, אשר נבעה מצרכים אובייקטיביים.

5. מספר בני המיעוטים בישראל ששיתפו פעולה עם אירגוני החבלה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המשטרה ביום ט"ז בכסלו תש"ל (26 בנובמבר 1969):

ויאל נא השר להשיב לי:

כמה אזרחי ישראל מבני המיעוטים נמצאו עד כה אשמים כמשפטי פעולה עם אירגוני החבלה?

שר-המשטרה ש. הלל:

120 אזרחי ישראל מבני המיעוטים.

6. אירגון שמירה אזרחית

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המשטרה ביום ט"ז בכסלו תש"ל (26 בנובמבר 1969):

פעולות החבלה בצפון הארץ באוקטובר ובנובמבר העמידו את האחראים בפני הצורך לארגן משמרות אזרחיים לביקורת על הנעשה ביושבים.

בקשר לכך אבקש את כבודו להשיבני:

1. מה נעשה בערים וביתר המקומות בתחום אירגון האזרחים כדי לסייע לכוחות הבטחון במשימות השמירה והסדר?

2. האם הוכתרה הפעולה בהצלחה ומה תכניות המשטרה להבא בנידון?

שר-המשטרה ש. הלל:

לשאלה 1: אפשר לומר, כי רוב העיריות והרשויות המקומיות החליטו על אירגון שמירה אזרחית מתנדבת; יש מקומות שבהם כבר הופעלה השמירה במלואה ויש מקומות שבהם היא עדיין בשלב התארגנות. משטרת ישראל, על כל יחידותיה, משתפת פעולה עם הרשויות המקומיות ומסייעת בהדרכת המתנדבים. יש מקומות שבהם השביעה המשטרה אזרחים כ"שוטרים מתנדבים" ואלה נכללים במערך סיורי המשטרה.

מובן שהמשטרה אינה יכולה ליתול על עצמה, בכל מקרה, את כל תפקידי הניהול של גוף כזה, כגון זימון האנשים, הצבתם לתפקיד, דאגה לחלופה וכו'. אולם גם בעתיד תסייע המשטרה לרשויות המקומיות בהפעלת המתנדבים.

צורב למדינת ישראל על-ידי הגרמנים. האם ידע השר על קורות המשלחת וקבלת הפנים, ואם כן — כיצד הגיב?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

אינני יודע לאיזה עלבון מתכוון השואל הנכבד, לכן אינני יכול להשיב.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם אני יכול לשאול עוד שאלה נוספת?

היו"ר י. נבון:

לא, אני מצטער.

3. פעולות להגברת החינוך הגופני

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תש"ל (5 בדצמבר 1969):

תמצית הסקר על החינוך הגופני פורסמה ברבים בסוף אוקטובר 1969 ומחבריו (אבנר ישראלי וחבריו) מוסרים על המצב שבו נמצא החינוך הגופני בישראל.

ויאל נא השר להשיבני:

מה מתעתד משרדו לעשות בממצאי הסקר שהוגש לו בנושא החינוך הגופני?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

דו"ח הוועדה "להגברת החינוך הגופני בבתי-הספר היסודיים", אשר נתמנתה ב-1 בפברואר 1968 על-ידי משרד החינוך והתרבות, הוגש בספטמבר 1969 ונמצא עתה בדיון במזכירות הפדגוגית לחינוך היסודי של משרד דנו. לאחר סיכומי הדיון במזכירות הפדגוגית יגבש המשרד את דרכי פעולתו.

4. נתונים על החינוך הדתי

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תש"ל (8 בדצמבר 1969):

בימים האחרונים העלו ראשי המפד"ל בעתונות, באספות ובאמצעי תקשורת אחרים, טענות חמורות נגד משרד החינוך והתרבות על אפליית החינוך הדתי.

אבקש את כבודו להתייחס להאשמות אלו, בהתחשב לשאלות הבאות:

1. האם יש ממש בטענות אלו?

2. אם לא — מהו המצב לאמתו, הן במישור תכני ויות הלימודים והן במישור המבנים?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

לשאלה 1: לאחר שעיינתי בחומר שהיה חדש בשבילי, כמובן, הגעתי לידי מסקנה כי משרד החינוך והתרבות לא קיפח את החינוך הממלכתי-דתי.

לשאלה 2: ב-1969 מתחלק החינוך העברי היסודי הרשמי כלהלן: ממלכתי — 64.8%; ממלכתי-דתי — 28.5%; החינוך העצמאי שגם הוא דתי — 6.7% בסך-הכל חינוך דתי — 35.2%. בחינוך העל-יסודי מהווה החינוך הדתי לסוגיו 26.2% מכלל התלמידים.

החינוך הדתי, למרות היותו 28.5% מכלל החינוך היסודי ו-26.2% בחינוך העל-יסודי, קיבל במשך כל השנים כשליש מכלל המבנים בחינוך המוקמים על-ידי הרשות המרכזית.

בתי-הספר הממלכתיים-דתיים מהווים 60% מכלל בתי-הספר טעוני הטיפוח, ובבתי-הספר האלה הופעלו תכניות טיפוח רבות, ובין השאר: מנחים מיוחדים, הכנת

ש"ר-המשטרה ש. הלל:

לשאלה 1: כן, בדקתי את המקרה ומצאתי, להג' חת דעתי, כי אנשי המשטרה שטיפלו במקרה זה פעלו כחוק ואיש מהם לא חרג ממסגרת ההוראות. עליו לציין, כי תיאורו של חבר-הכנסת חביבי אינו עולה בקנה אחד עם העובדות הבדוקות של המקרה, ואלו הן:

ביום 4 בנובמבר 1969 ניתן על-ידי בית משפט הש' לום בחדרה צו "לביצוע פינוי מקרקעין" נגד איברהים עטייה קעדן מחפצי-בה (צו הריסה). באותו יום פנה למשטרת חדרה פקיד בית משפט השלום, מר נביל כיון, וביקש עזרת המשטרה לביצוע הצו, בשל חששותיו להת' נגדות אלימה. משטרת חדרה נענתה לבקשתו ושני שוט' רים נשלחו ללוות את פקיד בית המשפט. בהגיע פקיד בית המשפט עם השוטרים למקום התקהלו מיד עשרות מבני הכפר, גברים, נשים וילדים, ומנעו את ביצוע הצו החוקי. השוטרים דיווחו על המצב שנוצר, ביקשו תגבורת, ואמנם יצא למקום מפקד התחנה, מפקח מוזס, עם עוד שני שוטרים ושוטרת. בהגיעו למקום החליט מפקד התח' נה, כי גם כוח זה לא יספיק כדי לעמוד נגד ההמון המ' שולחב, הזעיק תגבורת נוספת, וכך הגיעו למקום עוד שלוש מכוניות משטרה עם 15 שוטרים (ולא 7 מכוניות כטענתו של חבר הכנסת). כוח המשטרה התפרס, ופקיד בית המשפט, בלוויית כמה אנשי משטרה, ניסה להיכנס לתוך המבנה כדי לפנות את האנשים שנמצאו בו.

המתקבלים החלו מיד להסתער על הצריף כשהם מגיפים במקלות שהיו בידיהם. אשה אחת מתוך ההמון, שזוהתה יותר מאוחר כאמו של בעל המבנה, חבטה במפקח מוזס. כתגובה על כך הוציא המפקח את מיכלית הגז והתניז עליה. האשה התאוששה ושבה לחבוט במקל אשר בידה, ואף פצעה את הקצין. הקצין, שלא היה מצויד באלה, הרים בשלב זה קרש שהיה מונח על הרצפה, הכה בו את האשה, התגבר עליה, הוציא את המקל מידה, הכניסה לגיידת והורה להעבירה לבית הח' לים. אחרי זה גרעו הרוחות והפעולים החלו בפינוי החפצים ובפירוק המבנה. בשלב זה פנה בעל המבנה לפקיד בית המשפט, התחייב לסלק את הצריף בעצמו וביקש להפסיק את ההריסה. פקיד בית המשפט נענה לבקשתו והמשטרה עזבה את המקום.

שום שוטר, זולת מפקח מוזס, לא השתמש בכוח, והטענה נגד השוטר 6822 איננה נכונה. כמו-כן לא נכונה טענתה של אשת איברהים כי שוטרים התניזו עליה גז. המפקח מוזס היה היחיד שברשותו היה מכשיר הגז.

למחרת היום הופיע בעל הצריף, איברהים קעדאן, בתחנת חדרה והציע למפקח מוזס "שהמשטרה לא תפתח תיק פלילי נגד אמו, ואילו הוא, מצדו, יותר על תלונה נגד המשטרה". מובן כי מפקח מוזס דחה אותו מכל וכל. אמו של איברהים ואשתו, שאף היא השתמשה באלומות, הואשמו כחוק בתקיפת שוטרים.

לשאלה 2: כפי שכבר ציינתי, לא מצאתי כל פגם בפעולת השוטרים, וממילא אין מקום לצעדים כלשהם נגד איש מהם.

לשאלה 3: זה זמן ששוטרי ישראל מצוידים ב"מכשיר אישי לגז מדמיע".

לשאלה 4: הגז במכשירים האישיים הוא מתוצרת שווייץ.

לשאלה 2: קשה לאמוד את הצלחת הפעולה, כשם שקשה ואפילו אי-אפשר לאמוד דברים שלא קרו. ברור כי היחלצות זו של אזרחים חשובה מאוד, באשר יש בה תוספת של "עין פקוחה" ברחוב ועל-ידי כך משום אמצעי הרתעה ומניעת כאחת.

הי"ר י. נבו:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

אדוני השר, האם גדונה האפשרות לניצול כוח האדם בסקטור הערבי לצורך שמירה מסוג זה?

ש"ר-המשטרה ש. הלל:

בתשובתי לא התייחסתי לא לסקטור הערבי ולא לסקטור היהודי. במידה שישנה נכונות בסקטור הערבי להתגבד, הדבר יישקל באותה אהדה ובאותו רצון.

7. התנהגות המשטרה במקרה של התנגדות להריסת בית בכפר ערבי-אל-מפג'ר

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את ש"ר המשטרה ביום ט"ז בכסלו תשל"ל (26 בנובמבר 1969):

ב-3 בנובמבר 1969, בשעת ביצוע צו הריסה של בית איברהים קעדן, תושב הכפר ערבי-אל-מפג'ר, ליד חפצי-בה, הפעילה המשטרה נגד תושבי הכפר שהתנגדו להריסת הבית כוח משטרי גדול, שהשתמש באלות ובגזים נגד התושבים.

חמישה קעדן סיפרה לכתב "זו הדרך": "כשבאו השוטרים הראשונים והודיעו כי רוצים להרוס את ביתו של בני, אמרתי: לא ייתכן... אבל אחר-כך באו הרבה שוטרים בשבע מכוניות, וראיתי כי הם מתחילים להרוס את הבית. אז התחלתי לצעוק ורציתי להיכנס לבית, כדי להוציא את נכדי הקטנים שהיו בפנים. הקצין לא נתן לי, דחף אותי, בכל זאת נכנסתי, אז הקצין ריסס לי מהמכ' שיר שהיה בידו ישר לתוך הפה והפנים שלי. הוציאו אותי בכוח מהבית. כשבכר הייתי בחוץ בא שוטר אחד ונתן מכה חזקה על ראשי. הוא הניף את האלה שלו בשתי ידיים. גם בעטו בי, בידי וברגלי (הסימנים נראו היטב)". תעודת בית-החולים "הלל יפה" בחדרה קובעת כי לאשה "פצע קרע בקדקדק".

רעיייתו של איברהים קעדן שהיא בהריון סיפרה מצדה: "שני שוטרים דחפו אותי והתניזו לי גזא בפנים. מאותו רגע שכחתי הכל, ואינני יודעת כיצד הוציאו את הילדים. כשחזרה אלי הכרתי, התחלתי שוב לצעוק, ואז בא שוטר אחר (מספרו 6822) ונתן לי מכות רבות ואף איים שיחסל אותי".

הנני מבקש מכבודו להשיבני:

1. האם ערך כבוד השר חקירה בפרשה זו ומה תוצאותיה?
2. ההוענשו קציני המשטרה והשוטרים שפגעו בתושבי ערבי-אל-מפג'ר?
3. ממתן משתמשת המשטרה בגזים?
4. מתוצרת איזו ארץ הגזים שהשתמשה המשטרה נגד תושבי הכפר הנוכרי?
5. אילו השפעות ונזקים נגרמים משימוש בגזים אלה נגד אנשים?
6. מה הן פקודות הקבע של ש"ר המשטרה לגבי שימוש בגזים?

לשאלה 2: מכיוון שלדורות הבטחון היה יסוד סביר להניח, כי בתוך הכפר נמצא לפחות אדם אחד שהיה שותף להנחת מטען החבלה בגבעת המורה שעל-יד עפולה.

לשאלה 3: בשלב ראשון נעצרו חמישים מתושבי הכפר.

לשאלה 4: אחד.

לשאלה 5: החקירה עדיין נמשכת וטרם נסתיימה.

9. פירסומי ביקורת על החלטת שופט בית המשפט העליון בעניין שידור טלוויזיה בליל שבת

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר המשפטים ביום ט"ז בכסלו תש"ל (26 בנובמבר 1969):

בעקבות החלטתו של כבודו השופט ברנזון בעניין שידור הטלוויזיה בליל שבת נמתחה עליו ביקורת. כך למשל פירסם הרב נסים גילוי-דעת בעניין זה נגד כבוד השופט ברנזון.

בקשר לכך אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם בעקבות הפירסומים הנ"ל נקט משרד המשפטים בהליכים כלשהם נגד האחראים לפירסומים האלה?

2. אם ננקטו הליכים - מה היו?

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

לשאלות 1 ו-2: התשובה היא שלילית.

10. ביצוע המלצותיה של ועדת החוקה, חוק ומשפט בעניין מניעת סרסרות בזנות

חבר-הכנסת מ. ביבי שאל את שר המשפטים ביום י"ג בטבת תש"ל (22 בדצמבר 1969):

ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת השייטת הניחה ב-13 במארס 1969 מסקנותיה בעקבות דיון שקיימה על הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת רות הקטין על המלחמה בסרסורי הזנות. הוועדה העלתה מספר מסקנות בתחומי החקיקה והמינהל שיש בהם, לדעתה, לשפר את המצב.

אבקש את כבודו להשיבני:

מה עשה משרדו כדי לתת ביטוי למסקנות הנ"ל בסדרי החקיקה והמינהל?

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

קיימת ועדה קבועה בראשותו של שופט בית-המשפט העליון מר משה לנדוי, הדנה בענייני סדר הדין הפלילי, וזו מתכנסת לעיתים מזומנות. המסקנות הנוכחות בשאלתה הועברו לוועדה בראשותו של השופט לנדוי.

לשאלה 5: הגו גורם להפרשה מוגברת של בלוטות הדמע, וירידות האף. על-ידי כך אדם אינו מסוגל להתנגד דות במשך 2-3 דקות. השפעת הגו חולפת בהדרגה ונעלמת לליל כעבור 15 דקות, מבלי להשאיר סימנים או נזקים. מובן כי בשטח פתוח משך ההשפעה קצר יותר.

לשאלה 6: פקודות הקבע מגדירות המקרים שבהם מותר להשתמש במכשיר האישני של גז מדמיע, ואלה הם: א. כדי להפסיק מעשי אלימות, כאשר נראה לשוטר שאמצעים אחרים אינם מספיקים; ב. כדי להתגבר על התנגדות אלימה לשוטר בשעת מילוי תפקידו, כשאין דרך אחרת לעשות זאת; ג. כדי למנוע בריחת עבריון ממעצר חוקי; ד. במקרים שבהם יש הצדקה לשימוש בכוח (באלה).

בנקודה זו עלי להבהיר, כי השימוש במכשיר האישני של גז מדמיע הוא, לכל הדעות, אמצעי יותר רך מהשימוש באלה. לכן השתמש המפקח מוזס קודם במכשיר זה, ורק אחרי כן, כאשר נוכח כי אמצעי זה לא הועיל, השתמש בקרש במקום אלה.

עלי להוסיף עוד הערה: עם כל צערי הכן על סבלה של הנפגעת, עלי לקבוע בצורה חד-משמעית, כי לא ייתכן שאזרח יתנגד בכוח ובאלימות לשוטר הבא לבצע את תפקידו ופעולתו החוקית. מצב כזה כמוהו כהתדרדרות של סדרי תברה תקינים והשלטת משטר שבו כל דאלים גבר. מן המפורסמות הוא, כי שוטרי ישראל מאופקים מאוד ולא בנקל משתמשים הם בכוח נגד אזרח, אלא אם נאלצים הם לגבור על אלימות מצדו. גם במקרה כזה מצויים הם להשתמש בכוח המזערי הנחוץ להתגבר על האלימות שבה הם נתקלים. על כך קיימות הוראות מפורשות שנשמרו בעבר, לרבות המקרה הזה, ואני יכול להבטיח, מעל במה זו, כי תישמרנה גם בעתיד.

8. הסיבה להטלת עוצר ומעצרים בכפר סולם

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר המשטרה ביום ט"ז בכסלו תש"ל (26 בנובמבר 1969):

בעקבות הטלת המצור והעוצר על הכפר סולם שב-עמק יזרעאל, הנני מבקש מכבודו להשיבני:

1. מי החליט על הטלת העוצר והמצור על הכפר סולם?

2. מדוע?

3. כמה מתושבי הכפר נעצרו?

4. כמה מתושבי הכפר עדיין במעצר?

5. מה העלתה חקירת העצורים?

שר-המשטרה ש. הלל:

לשאלה 1: העוצר הוטל על-ידי אלוף פיקוד הצפון, שהוא בעל הסמכות החוקית לעשות כן.

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (נבון, י. ש. שפירא, מילמן). —

ג. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ל—1969 *

(קריאה ראשונה)

ה"ד י. נבון:

ה"ד י. נבון:

אנו עוברים לדיון על הצעת החוק. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מילמן, ואחריו לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

דב מילמן (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר המשפטים מסר לנו בקיצור רב שהוא מבקש להאריך את תקפן של התקנות לשעת חירום, וכי אין זו הפעם הראשונה שאנו מאריכים תקנות אלה, שאין למעשה מנוס אלא להאריך כדי שאפשר יהיה להפעיל סדר ומשפט וכן שיטה משפטית גם בישראל וגם בשטחים, שאם לא כן, לא ייתכן עבודה אדמיניסטרטיבית ומשפטית-מעשית. ואמנם צדק שר המשפטים בדבריו, כי אין ייתכן להפעיל שיטה משפטית אחת בישראל ושיטה משפטית אחרת בשטחים בלי שיהיו יחסי גומלין בכל הנוגע לאכיפת פסקי-הדין, לזכויות השוטרים, לעריכת חיפושים ומעצרים וכל הכול בכל הסבך של העבודה האדמיניסטרטיבית, המשרתת והמשפטית, הידועה לנו היטב? ואמנם נכון, אם זוהי הבעיה כולה — הרי פתרנו אותה.

אולם, עם כל הכבוד, לא נראה לי שזוהי הבעיה העיקרית אפילו לגבי החוק להארכת. תקפן של תקנות שעת חירום אלה. שהרי אין זו אלא תולדה מן העובדה שלמעשה מופעלות כיום כמה שיטות משפטיות נפרדות — האחת בישראל, השנייה ביהודה ובשומרון, השלישית בעזה ובסיני והרביעית ברמת הגולן, ואם תמצא לומר, קיימת שיטה נוספת במובלעת לטרון, אם כוונתנו לדקדק.

נראה לי איפוא שהבעיה מחייבת פתרון יסודי, ופתרון יסודי איננו נעוץ בפתרונות ארעיים אלה ובהארכת הטלאי המשפטי הזה, אלא בפתרון יסודי יותר, שהוא מחייב, לעניית דעת, החלת החוק הישראלי על כל השטחים. אם נחיל את החוק הישראלי על השטחים לא נזדקק לתוספת טלאים אלה, ולא רק בגלל הבעיה המשפטית, אלא גם בגלל בעיה מדינית-פוליטית ראשונה-במעלה.

נראה לי שנעשו עד כה שתי שגיאות מכריעות: ראשית, נעשה משנה בכך שהחוק הישראלי לא הוחל על השטחים מיד לאחר תום מלחמת ששת הימים אלא הלכנו בדרך מסורבלת וארוכה. החלנו על השטחים את החוקים הקיימים, וכתוצאה מכך אנו נאלצים לעשות טלאים אלה, לדאוג ליחסי גומלין ולהתייחס לשטחים כאילו היו בחוץ-לארץ. שם צריך לאכוף פסקי-דין שניתנו כאן ופה צריך לאכוף פסקי-דין שניתנו שם. נראה לי שאין זו גישה מתאימה לבעיה, לא מבחינה משפטית ולא מבחינה מדינית.

השנייה השנייה — זו אינה קטנה מן הראשונה — נעשתה על-ידי שלא החלנו את החוק הזה באותו יום ממש שתיקנו אותו והחלנו את החוק הישראלי על ירושלים השלמה. היתה זו ההזדמנות ההיסטורית הבלתי-חוזרת להחיל את החוק הישראלי על כל השטחים

הכנסת תעבור לסעיף ב' בסדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ל—1969, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. את התקנות שהבית מתבקש לעסוק בהן היום, התקין שר הבטחון ביום 4 ביולי 1967, והן נתפרסמו בקובץ התקנות 2069 מיום 2 ביולי 1967. תקפן של התקנות בשנייה ובתיקונים הווארד על-ידי הכנסת עד לסוף דצמבר 1968 בחוק להארכת תוקף, שהתפרסם בספר החוקים 507 מיום 2 בינואר 1968. בנוסחן זה האריכה הכנסת את תוקף התקנות הארכה נוספת עד 31 בדצמבר 1969, בחוק שנתפרסם בספר החוקים 548 מיום 8 בינואר 1969.

בהתאם לסעיף 38 לחוק יסוד: הכנסת, הן בשמירה זמנית על תקפם של חוקים זמניים, שתקפם פוקע במועד קרוב — לפני הבחירות לכנסת החדשה או אחרי-הן — יפקע תוקף התקנות המתוקנות ביום 27 בינואר 1970. לכן אני בא היום לבקש את הבית להאריך את התקנות עד ליום 31 בדצמבר 1970.

לגופן של התקנות, היו בבית בשתי הזדמנויות ויכוחים מקיפים למדי, ועל כל פנים מה שהיה לי לומר לבית מן הכנסת הקודמת נתפרסם בכרך מס' 50, עמוד 441, של "דברי הכנסת", ואינני חושב שיהא זה מן התועלת, או אפילו מן הכבוד, אם אחזור על הדברים שכבר אמרתי בכנסת בנושא זה, אם אין לי מה להוסיף, על כל פנים לא בשלב זה. אסתפק איפוא בציון מטרת התקנות, שהיא כפולה: (א) למנוע את תושבי מדינת ישראל מלהגיע לכלל פטור מעונשין בקשר לעבירות שהם עוברים בשטחים המוחזקים; (ב) שתהיה עזרה הדדית בין בתי-המשפט של המדינה לבין בתי-המשפט הצבאיים והאזרחיים בשטחים המוחזקים.

אני מרשה לעצמי להביא לידיעת הבית, שלפני שיש שבועות בערך הוצאתי תקנות לפי חוק בתי-המשפט וחוק ההוצאה לפועל, לפי התקנות שהבאתי היום להארכה ולפי חוק בתי-דין לעבודה, לשם הסדרת המצאת מסמכי בית-דין וביצוע פסקי-דין. כל התקנות הללו נתפרסמו בקובץ התקנות 2482 מיום 16 בפברואר 1969.

אני יכול לומר לבית כי בדרך כלל התקנות, שאני מבקש את הארכתן, פועלות באופן מיני את הדעת, ויש צורך להאריך את תקפן, כפי שאמרתי, עד ל-31 בדצמבר 1970.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

חוברת ח', ישיבה כ"ב

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (מילמן, אבנרי, נבון, ש. תמיר, ידיד) -

שונה מדיני בנצרת, ביפו ובירמלה. אני האומר זאת. ואז משיב לעומתי תושב השטחים: אתה זה, ואני אלחם בך. אני לוחם שיחרור, כי אתה עצמך אומר שהחוק היסודי הוא חוק ירדן; וחוק ירדן מחייב אותי, הערבי היושב בשטחים, בנאמנות לחופשין ולנאצר ולעראפאת ולא לגולדה מאיר ולמשה דיין, ואני מוציא את מסקנותי לשיטתך שלך.

דב מילמן (גח"ל):
זהו פילפול משפטי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אני מבין, חברי-הכנסת מילמן, שכאשר הדברים באים מאתנו, הם מפריעים לכם.

אני חייב לומר שאני מבין את שר המשפטים. לשיטתו, הוא עקבי, הוא מתמיד, הוא הולך בדרכו. אבל שאתה, חברי-הכנסת מילמן, תבוא בשם גח"ל, שבועיים לאחר כינון הממשלה, ותבוא בטענות לא על איזה עניין שולי, אלא על עניין שאתם אומרים עליו שהוא ציפורי-הנפש, עיקר העיקרים, הקדושה...

מנחם ידיד (גח"ל):
למה אתה מתרגש?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אינני מתרגש. אני מבין שזה מפריע לכם.

לפני שבועיים ובטרם כינון הממשלה, האם ביקשם שינוי בקווי היסוד, או שבאתם למחרת בבוקר, לאחר שהגשמתם קווים משלכם, ואמרתם: מוותרים, אין טענות, נדון על הקווים שלכם, שמא חס ושלום תהיה התנגדות ותימנע האפשרות לקבל שישה מושבים בממשלה. לבוא היום, לאחר שבועיים, לאחר שנכנסתם לממשלה בירדן שזו מדיניותה ואלה חוקיה, ומה שהרבה יותר חשוב - בירדן שלא תשנו אותה, לבוא היום, לקום ולשלם מס שפתיים ולהתווכח עם שר המשפטים על מה שנעשה לפני שנתיים וחצי, גם כן בהשתתפותכם? הרי יש גבול להתחסדות.

כן, שר המשפטים נאמן לשיטתו, הוא עקבי; ואם זהו שטח כבוש, או מוחזק, occupied, מטבע הדברים שהגשר בין השטח הזה ובין ירדן יהיה פתוח. זה עם אחד. זה דין אחד, זו אוכלוסיה אחת, זו נאמנות אחת - למלך הירדני. מטבע הדברים, אם כך, שיתנו להביא לכאן משכורות לכמה רבבות עושי דברו של המלך, אלה הרבבות המקבלים שכרם לאירגון מרי אזרחי, אלה הכספים המשתלמים כפיצויים למי שצה"ל מפוצץ את בנייניו. אם כך, מטבע הדברים הוא שאנו באים לחלחול, כפי שתיאר זאת שר הבטחון, ומנסים להשליט חוק וסדר, אבל הם מקבלים רשיון לצאת דרך הגשר כדי לעבור לרבת-עמון ולקבל הוראות מחוספין ומה"פתח" כיצד להשיב, והם עונים למשה דיין: בלי טובות, אל תארגן לנו חוק וסדר, ומשה דיין בא לדוכן הזה ואומר: ה"פתח" שלט באיזור.

כל אלה נגזרו מן ההתחלה שבה נקבע כי השטחים שטחים מוחזקים הם. לא מן הנוסחה בלבד, אלא מן המדיניות של שטח מוחזק. בנתונים אלה גם היאחזות שמוקמת - עם כל הברכה שבה, וכל היאחזות היא יתד - אבל כאשר היא מוקמת במסגרת של היאחזות צבאית

ולחדול מלקרוא ליהודה ולשומרון - שטחים, לרמת הגולן - שטחים; לחדול מלקרוא לכל חלקי המולדת המשוחררת שטחים, אלא לקרוא להם בשם הנכון, העברי וההיסטורי.

(קריאה: הרי הצטרפת לקואליציה.)

קרא את קווי היסוד של הממשלה ותראה שמדובר בהם על התנחלות במולדת, ואין כל סתירה למה שאני אומר עכשיו.

(קריאה: תל-אביב ועין-חרוד זוהי המולדת.)
מי יכול לומר איזה הבדל יש בין שיח"ג-ארח לבין שעפאת ורמאללה?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
זהו גם מה שעראפאת אומר.

דב מילמן (גח"ל):
לך יש יותר שפה משותפת אתם.

אני רוצה להיות קצר, בדיוק כמו שר המשפטים. רצוני לומר שאין כל פתרון אחד לבעיה המשפטית, הבין-לאומית והמדינית הכללית, ובסופו של דבר גיאולוגי להחיל את החוק הישראלי על כל השטחים האלה.

הי"ד י. נבון:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת האזרחי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק מדברת על שטחים מוחזקים, או באנגלית: Occupied territories. זהו בדיוק המונח שמשתמשת בו מועצת הבטחון בהחלטתה מנובמבר 1967, ולא במקרה יש חפיפה בין שני המונחים. אם עוד היה ספק למישהו, באה ההודעה האחרונה של שגרירות ישראל בווינגטון מלפני שבוע, בה הובעה תרעומת על הודעתו הידועה של שר החוץ האמריקני, רוג'רס, ומעלה כלפיו, בין היתר, טענה שעל-ידי הודעתו ומדיניותו הוא שולל מישראל את השימוש בשטחים אלה כבקלף לצורך משא-ומתן בעתיד. מוחזקים, Occupied, קלף, הכל, רק לא שטחי ארץ ישראל משוחררים שחזרו לאומה המשוחררת ששבה הביתה.

(קריאה: באיזו מילון מצאת זאת?)

המילון האלמנטרי, האלף-בית. תוכל לפתוח כל מילון למצוא זאת.

ואכן, אין הבדל מהותי בין מוחזקים לבין כבושים. ואם השטח מוחזק, או כבוש, אנו אומרים לאוכלוסיה בשטחים האלה: אתם אוכלוסיית האויב. אתם מוחזקים ומניית על-ידנו, כבושים ומניית על-ידנו כקלף עד בוא היום; ואם השטח כבוש מנקודת-מבטנו, והאוכלוסיה כבושה מנקודת-מבטנו, והחוק היסודי הוא ירדני לפי הודאתנו שלנו, אז מי שלוחם בנו - הוא לוחם שיחרור, ומי שמתנגד לנו - מתנגד לשלטון זה, ומי שמתנגד לחוקינו - מתנגד לחוקים שאנחנו עצמנו קובעים כי זמניים הם.

אמרתם בהזדמנות קודמת, לפני שבוע: ב-1970 לא ישלם העולם ולא תצלח כל צורה של כיבוש כאשר הכובש עצמו קובע ומודה: אני יושב כאן ככובש זה, לא כעם ששב לביתו; דיני ברמאללה, בגילה ובבית-לחם

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל) —
שיפוט בעבירות ועזרה משפטית (ש. תמיר, ששון קורפו, רוזן, האוזנר) —

יום באו"ם, בודד, שלא הצליח להשיג ידד אחד בכל אומות העולם שיצביעו יחד אתו, בא לדבר אתנו כאן על מיעוט ורוב. אין זה נימוק.

חיים קורפו (גח"ל):
איזו השוואה!

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
ההגיון של רוב ומיעוט הוא אחד בכל מקום.

אדוני, חבר-הכנסת קורפו, אתה שהיית חבר האירגון הצבאי הלאומי, יחד אתי, ושהוטבע בך אז כתם נפשע של תוקע סכין בגב האומה בשל היותך פועל כמיעוט בניגוד להחלטות הרוב, ידעת אז כמוני, שאתה צודק, כאשר הרוב טעה, וזה היה כוחך. אתה לפחות אל תדבר על מיעוט ורוב.

חיים קורפו (גח"ל):
או לא היו בחירות.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אילו היו אז בחירות, כלום היה האירגון הצבאי הלאומי מקבל רוב? אל תשים עצמך לצחוק.

המיעוטים הגיעו את גלגלי ההיסטוריה בכל הדורות. גם אנו, עמנו כמיעוט, ובתוכנו מיעוט ציוני, עשה היסטוריה. ופה יושבים אנשים שהיו פעם מיעוט סוצי-יאליסטי ועשו רבות בתחומים מסויימים ונאבקו כמיעוט. הנימוק של רוב ומיעוט הוא נימוק חלש מאוד. כאשר באים להתווכח מדיניות על הנושא, אנו תובעים תשובה מהותית. מה אתם מציעים לעם הזה כדרך? אין במיכם תשובה, פרט ליהירות ולהתנשאות ולטענה ש"אני מדבר בשם הרוב".

על כן, ההצעה הזאת היא לא רק שלילית, היא חלק ממדיניות-לא-מדיניות, מדרך-לא-דרך, מסוכנת והרת-אסון. לאחרונה מתחיל הדבר להיות שקוף גם לאיש ברחוב עד כמה הרת-אסון היא דרככם ועד כמה היא מנוגדת פירות באושים.

וטראגיקומי במיוחד הוא כאשר תמיכה להצעה זו עוד באה ותבוא מספסלי גח"ל ואנשיה יעלו מדי פעם לשלם מס שפתיים נגדה ואחר-כך — להרים ידיום בעדה.

הי"ר ש. רוזן:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו לחבר-הכנסת אבנרי.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק המוצע לנו בזה משקף את המציאות המצטווה מתוך המדיניות הקיימת. בזה צדק חבר-הכנסת שמואל תמיר, כי זאת בוודאי תוצאה של המדיניות, תוצאה הכרחית. אבל, שלא כמוהו, מוכן אני להגן על מדיניות זו, האומרת שאנחנו מחפשים מעשים ולא הגדרות, שאנחנו מוכנים להסתפק בשעה זו ולעת כזאת גם בהגדרות שאינן מוצאות חן בעיני פלוני או אלמוני, בחתירה שהעם הזה רוצה בה להשגת שלום סופי. השלום יושג בדרך שאנו הולכים בה, כמו שהושגו דברים אחרים במדינה הזאת מראשית ההתיישבות היהודית כשלא שמענו לדו-חקי קץ של הגדרות ולתובעני קביעתן של מגמות פולי-טיות ומטרות סופיות למיניהן, אלא כאשר עשינו מעשים.

בטחונות בשטח מוחזק, כל אופיה הוא זמני, שוב לא רק בראייה אובייקטיבית, אלא גם מזווית-הראייה שאנו מצביעים להתייחסות הזאת.

התקנות דנות על שיטות משפטיות אלו או אחרות — האם זה העיקר? יש פה מדיניות האומרת שכינם, בינואר 1970, אנו ממשיכים את מצב הדברים הנפסד עד דצמבר 1970, כלומר, מראש אנו מצהירים שהשטח יישאר שטח כבוש ומוחזק לשנה נוספת, ובסך הכל שלוש שנים וחצי מאז שוחרר על-ידי צה"ל.

נשאלת השאלה האלמנטרית אל הממשלה הזאת שהיא ביסודה ממשלת מפא"י: בשנת 1948/49 שוח-רו שטחי ארץ ישראל שלא היו בתחום החלוקה, מדוע אז הוחל החוק שלנו? הגרעין המרכזי של המ-שלה היה גם אז מפא"י. ילמדני שר המשפטים, מה ההבדל בין נצרת לבין בית-לחם? זו ארץ ישראל וזו ארץ ישראל, זו בתחום המנדט וזו בתחום המנדט, שתיהן מחוץ לתחום החלוקה, שתיהן שוחררו על-ידי צה"ל ובשתיהן האוכלוסיה היא ערבית. מדוע כאן נפרש החוק הישראלי — וכאן טאבו? בעקשנות, בידעין, זו השנה השלישית, ומראש לשנה נוספת! איך אפשר לבוא בנתונים אלה לערביי השטחים ולתבוע משהו, כאשר הם עצמם שומעים מכם שאין כוונה להישאר בשטח. הלא ראש הממשלה עצמה סיפרה בניו-יורק, בביתו של אלי וול, שאילו ידעו הערבים בשטחים שאנו נשארים לצמיתות, היו משתפים פעולה בנכונות רבה יותר, אבל הם אומרים השכם והערב: מחר בבוקר חוסיין יהיה כאן מלך, נאצר שליט, ואם נאצר יהיה שליט, איננו רוצים לעבור עניינים ולהגיע לתליות.

אליה ששון (המערך, עבודה-מפ"ם):
מניין לך שראש הממשלה אמרה זאת?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
זה צוטט במאמר. אמרתי זאת בנוכחות ראש המ-שלה. היא לא הכחישה זאת. זה צוטט בשמה, ולכבוד. היא הביאה את הנימוק בדייקנות. אדוני, כך נאמר מלה במלה.

יודעים זאת. ראש הממשלה יודעת זאת. כל אדם היוצא לשטחים יודע זאת. ורואים את התוצאה.

אדוני היושב-ראש, השיטה הזאת עולה למדינת ישראל בדם ממש, בעידוד הטרור, בהגברת המרי ובקר-בנות. וזאת, משום שיש ממשלה, שזו השנה השלישית מאז השיחורר אינה יודעת אינה פניה מועדות. לא זו בלבד שדרכה שלילית; היא פשוט אינה יודעת אינה פניה מועדות. היא גם אינה אומרת לאן פניה מועדות.

דברים — ייסלח לי הביטוי החרף — נבובים השמיע כאן שר החוץ לפני שבוע עם הגלופה הקבועה, חסרת המשמעות, חסרת האקטואליות וחסרת הריא-ליסם, של "משאירים כל סדק פתוח". ובכן, אינה סדק? איך? לאן? מה אתה מציע למעשה לעם הזה? אין תשובה. יש רק תשובה אחת: לא קיבלתם רוב גדול בבחירות. אתם מפלגה קטנה. אין לכם ייצוג גדול. לכן דבריכם אינם נכונים. זה נימוק חלש מאוד מפי דובר ישראל, שתמיד מרים את אחת באו"ם מול מאה עשרים ידדים, וכשזורקים כלפיו את המלה "רוב", הוא זועק: רוב אין פירושו צדק או תבונה. הוא מכריז: אני צודק, גם אם הרוב נגדי. אותו איש שהופיע יום

חברת ח', ושיבה כ"ב

— חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (האונזר, אבנרי, רוזן) —

שיפוטית. ורשות מינהלית, ככל רשות מינהלית, יש והיא טועה, יש ואפילו מתגנבים שלא מדעת לתוכה מקרים זרים של שיקולים זרים. היינו רוצים שלפחות בתחום המשפטי נביא אתנו, בכל מקום שאנחנו מצויים בו, את ההכרה, לעצמנו ולזולתנו, שאנחנו עושים את הכל כדי לשמור על זכויות האדם והאזרח; שאנחנו עושים את הכל כדי למנוע אפוליות ולהקטין מספרן של עוולות, ככל האפשר; שיש משטר חוק, שיש אל מי לדבר ויש און קשבת, ושאזרח שומר חוק יכול להבוע עלבון וזכותו.

לכן, חשוב שלא רק נסתפק בהסדרים של עזרה משפטית הדדית, של המצאת נירות ומסמכים — לא שאני מזלזל, חלילה, בהסדרים המשפטיים ההכרחיים האלה המצויים בחוק זה —, אלא שנדאג גם ליותר מזה, שההשגחה המשפטית של שיטת החוק בישראל תבוא גם לכל מקום שיש שם אדמיניסטרציה ישראלית, ושנביא עמנו לשטחים אותה ההכרה שיש לאזרח בישראל, הכרה של בטחון במוסדות השיפוט; ונביא עמנו את שלטון החוק לנפגעים, נפרוש עליהם שיפוטנו, ויהיה קיים מוסד משפטי מוכר אשר דרכו אפשר יהיה לברר תלונה, לתת תרופה על עוול ולהגביר תודעה שמדינת ישראל מביאה עמה משטר צדק ובוודאי לא משטר כיבוש.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת רפאל.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שאתייחס לחוק עצמו, רצוני להגיב על כמה דברים שנאמרו בוויכוח זה.

אני רוצה להזהיר בכל לשון של אזהרה מפני הסיס-מה שנשמעה כאן מפי שני גוואמים, שכביכול אין הבדל בין תל-אביב לחברון ובין נצרת לבית-לחם, אותה טענה עצמה המושמעת נגדנו מפי יאסר עראפאת ואחרים.

בשבעות האחרונות השתתפתי בכמה ויכוחים פומ-ביים בחוף-לארץ עם אנשי "אל-פתח" ואחרים. אנני עדיין רגישות למגנית דבריהם. לא פעם השתוממתי, בוויכוחים האלה, כשנוכחתי לדעת עד כמה חופפים הניסוחים של אנשי ארץ ישראל השלמה ואנשי פלסטין השלמה. הם לא רק דומים, כי אם ממש זהים. הטענה הזאת, שאין הבדל בין נצרת לבית-לחם, היא טענה מסוכנת ביותר, והיא משמשת נימוק בפי דוברי אירגוני הפדאיון כאשר הם מסרבים להכיר בעצם קיומה של מדינת ישראל.

איזה עניין יש לנו לשים לאל מצב שהיה קיים במשך עשרים שנה, שהוכר במשפט העמים, שעליו מבוסס קיום מדינת ישראל, ולהחזיר את הגלגל אחורה, מלפני 1948? איזה עניין יש לנו להעמיד פנים כי אין הבדל בין שטח מדינת ישראל, שהוכר על-ידי עמי העולם, לבין השטחים שכבשנו במלחמת ששת הימים?

איני מבין גם את הוויכוח על המלים "שטח מוחזק", "Occupied territory", וכו'. הרי זה המצב לאמיתו: זהו Occupied territory שפוטו כמשמעו. אם נקרא לזה במלה אחרת — את מי אנחנו מרמים?

יצאנו ב-5 ביוני למלחמת מגן, לא למלחמת כיבוש. במהלך מלחמת המגן הזאת כבשנו שטחים. גורל שטחים

הגדרות באו לאחר מכן. זו הדרך שהממשלה הולכת בה. לשם קביעת סידורים משפטיים, בינתיים, היא חייבת לקבוע חוקים ותקנות, ובדין היא עושה.

אגב אורה, לא אתיימר להיות בקי בכל מכמני השפה האנגלית, אבל במידה שאני יודע משהו במושגים משפטיים, הרי שטח מוחזק מתורגם באנגלית ל-"Held territory" או ל-"Kept territory".

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
אין דבר כזה.

גדעון האונזר (המפלגה הליברלית העצמאית):
יש. אני מוכן להראות לך.

ואילו שטח כבוש הוא "Occupied territory". ו-"Occupied territory" איננו שטח מוחזק. אם כך, מצאנו הגדרה אחרת. איננו באים לשם ככובשים ואיננו רואים עצמנו שם ככובשים, אם כי אמרנו ואנחנו חוזרים ואומרים כי למען השלום ובמסגרת של שלום אנחנו מוכנים לצייר גבולות חדשים שיהיו מוסכמים על שני הצדדים.

הדיון על השטחים, אדוני היושב-ראש, בדרך כלל, לא נסב על עניינים משפטיים שם, אלא כרגיל אנחנו נאלצים להקדיש את עיקר תשומת-הלב לצד הבטחוני שבהם. טוב שפעם נעיר עין על מה שנעשה במציאות המשפטית. אמנם החוק הזה נותן לנו רק הזדמנות מצומצמת של זווית-ראייה מוגבלת, אך גם הוא מאפשר לנו ראיית-מה.

בשטחים המוחזקים על-ידי צה"ל יש שלטון חוק, פועלת מערכת בתי-משפט מקומיים. יש דין ויש דיין בעניינים שבין אדם לחברו. יש צורך, לצערנו, להפעיל גם בתי-משפט צבאיים שלנו. אבל גם הם זכו בדרך כלל להערכה, בדרך כלל להערכה חיובית, בקרב אותו חלק מן הציבור שראה אותם כהכרחיים.

טוב היה לו צייד אותנו שר המשפטים במעט מספרים על מקרי האכיפה של פסקי-הדין וביצוע פסקי-הדין ההדדיים, על מקרי המעצר וההעברה של נאשמים לאזור, כדי שנקבל לא רק את מסקנתו, אשר בוודאי נאמנה עליו, ואשר הביע אותה כאן לגבי התקנות העובדות לדבריו כדבעי, אלא גם כדי שנוכל לשפוט על כך בשפת המספר. איך אמר פיתאגורס? — ספרה יש בה נשמה. אולי יוכל שר המשפטים בתשובתו, או בהזדמנות קרובה אחרת, לתת לנו קצת נתונים איך אמנם פעלו התקנות האלה אשר אנחנו מתבקשים להאריכן.

בהזדמנות זו שעליתי לדוכן, רצוני לומר מלים אחדות על מה ששמענו מפיו של שר החוק, כי הוא מודאג מן המצב המשפטי הכללי השורר בכמה אספק-טים הנוגעים לעניינים משפטיים בשטחים, והוא מציע שתקום ועדה מורכבת מאיש צבא ומשופט, כדי שבאמ-צותה תהיה לאזרח השטחים אפשרות לגלות תרעומת, להביע משאלה, להעלות תביעה. אני רוצה לתמוך בלב שלם ברעיון הזה. אנחנו נאלצים, לצערנו, אדוני היושב-ראש, להפעיל בשטחים, מדי פעם בפעם, אמצעים בטי-חוניים קיצוניים — מופצצים בתים, מגלים אנשים. אין בריה. פעולות אלה מבוצעות בדרך כלל על-פי החלטתה של רשות מינהלית, בלי שתהא אפשרות ושהות לבדוק אותה, נחיצותה, צידוקה, על-ידי רשות

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא חגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית). (אבנרי, מילמן, ש. תמיר, שכטרמן) —

משלים עם כיבוש שטחים, שבהם יושב עם אחר. זהו ההבדל בין שטח מדינת ישראל, שבו יושבים אנחנו, ובין השטחים הכבושים, בהם יושב עם ערבי שלם.

לא פחות אני מתפלל על האנשים המשתתפים באורגיה הלאומית של הערצה למשה דיין, אך המתקיימים את המעשה העיקרי שלו, מדיניות הגשרים הפתוחים. אם פעם עשה משה דיין מעשה חכם ונכון וחשוב, הרי זה קיום הגשרים הפתוחים. ברגע שתסגרו את הגשרים, תעמדו מול סיר לחץ שיתפוצץ בכל הכיוונים, ועל כך —

(קריאה)

— אני מצטט מה שאומרים אנשי הבטחון, הדוג"לים בקיום שיטת הגשרים הפתוחים. מדוע הם דוגלים בגשרים הפתוחים? — מתוך שיקולי בטחון, ואני מצטט את דברי משה דיין כשאני מדבר על "סיר הלחץ". מה מטרתנו, בעצם? מה אנו רוצים מן העולם הערבי? מטרתנו היא להשיג הכרה של העולם הערבי בקיום מדינת ישראל ולהשיג גבול פתוח בינינו ובין העולם הערבי. והנה בעקבות המצב הבלתי-רגיל הנוכחי השגנו שלמעשה לא חוצץ שום גבול בין תל-אביב ובגדד. הגבול פתוח בין ישראל והשטחים המוחזקים, ובין השטחים המוחזקים והעולם הערבי. נוצר תקדים של זרם בני-אדם וסחורות מעל הגשרים הפתוחים. מהו ההגיון של הדור? שים להחזיר את מסך הכרזת בינו לבין העולם הערבי? אם נסגור את השטחים, נחפוף את עצמנו לסוכנים ראשיים של החרם הערבי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

מעניין שגם נאצר, חוסיין ו"אל-פתח" מרוצים מזה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

קורה לא פעם במלחמה ששני צדדים מרוצים מאותו הדבר, מנימוקים שונים לגמרי. למשל, ביוני 1948, בניגוד לתורת קלאווינק, שני צדדים היו מעוניינים בהפוגה. צד אחד טעה, ולא הצד שלנו.

(חבר הכנסת ש. תמיר קורא קריאה)

א ת ב י נ י י מ

אנחנו צודקים כשאנחנו אומרים שהגשר הפתוח הוא לטובתנו.

(קריאה: מנהיגי ערב צודקים כשהם חושבים שזה לטובתם.)

אינני יודע מניין לך הערצה זו למנהיגי ערב.

יש לנו ארץ, מולדת, ובמולדת זו יש שני עמים: העם שלנו והעם הפלסטיני. בסופו של דבר, נצטרך להחליט איך לפתור בעיה זו. בסך הכל יש דק שלוש אפשרויות: (1) שעם אחד ידא את העם השני, אם במסגרת ארץ ישראל השלמה ואם במסגרת פלסטין השלמה, ואין אנו רוצים לא בזה ולא בזה; (2) שתקום מדינה דו-לאומית, כפי שטוען "אל-פתח", ואין אנו רוצים בזה; (3) שיקומו במולדת המשותפת הזאת שתי מדינות המייצגות את שני העמים, ויחיו בדו-קיום ביניהן, וזהו אשר אנו מציעים.

לגופו של עניין החוק: החוק שלפנינו הוא למעשה טלאי זמני, וטלאי זה יישאר כל זמן שנשאר המצב הנוכחי. אם יש לנו טענות נגד תקנות החירום המקוריות, המוארכות עתה, הרי זה מפני שנדמה לנו שלא נמנעה

אלה לא הוכרע, ועל כן בינתיים — לא רק מבחינת החוק כי אם מבחינה מעשית — זהו שטח המוחזק על-ידי צבא חגנה לישראל, או Occupied territory במובן האמנות הבין-לאומיות.

דב מילמן (גח"ל):

האם מפני כך צריך כל חמש שנים להילחם מחדש?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

קשה לי גם לתפוס את הנאיביות של האנשים האומרים: הערבים מתקוממים נגד שלטוננו בשטחים, אבל ברגע שאנחנו נאמר להם כי זהו שלטון קבוע — ייהפכו הם לידידנו הגדולים ביותר. איני יודע עם אילו ערבים דיברו הנואמים האלה, ואיני יודע אם בכלל דיברו אי-פעם עם ערבים. אך המצב הוא בדיוק הפוך. אם אין היום התקוממות כללית בשטחים, אם עדיין המצב בשכם אינו כמו המצב בעזה, הרי זה הודות לכך שעוד יש תקווה בלב העם הפלסטיני, היושב בשטחים המוחזקים, שיבוא פתרון בלי מלחמה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

ומפני כך אין התקוממות!

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

לכן יש בשטחים המוחזקים הערצה כללית לאירגוני הפדאיון, אך התמיכה המעשית באירגוני הפדאיון היא עדיין מצומצמת מאוד. אבל ברגע שיאמרו לעם הזה: אפסו כל תקוותיכם, מהיום תהיו אוכלוסיה מדוכאת, חסרת זכויות, באימפריה ישראלית גדולה — באותו רגע תתחיל התקוממות כללית של הנוער הערבי. מי שיש לו מושג כלשהו על הנעשה בשטחים — ידע זאת.

(קריאה: נביא!)

אותה גבואה ניבאו גם בעניין אלז'יריה וגם בעניין וייטנאם. אין עם בעולם המשלים ללא קרב עם כיבוש ימידי עם אחר. אולי קראתם פעם את כתבי זאב ז'בוטינסקי. יש מאמר מעניין של ז'בוטינסקי על כך.

אברהם שכטרמן (גח"ל):

ומה היו המסקנות באותו מאמר?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

לגבי המסקנות דאי יש בינינו ויכוח, אבל לגבי העובדה שאין עם בעולם המשלים ללא קרב עם שיעבדו על-ידי עם אחר — לגביה לא ייתכן ויכוח. לכן הטענה שבכיוול תיפסק המלחמה ברגע שנאמר להם, שמעבשיו השיעבוד שלהם הוא נצחי וקבוע בחוק, — מי שמאמין בזה, אפשר רק להעריך את כוח האמונה שלו.

דובר כאן על המונח "לוחמי שחרור". נטענה הטענה שברגע שנאמר כי השטחים האלה סופחו לישראל, יחדל העולם הערבי מלראות בהם לוחמי שחרור. ואני, לחומי, חשבת בדיוק את ההיפך. העולם אינו נוטה אהדה לאירגוני הפדאיון כשהם באים דור-שים את פירוק מדינת ישראל. אבל כשהם באים וטוענים לשיחרור השטחים הכבושים מדינה, הם זוכים לאהדה רחבה בעולם. מי שייסיר במדינות ידידותיות — צרפת, שווייץ, הולנד, סקנדינביה, כפי שהיתה לי הזדמנות בימים האחרונים — ייצא נהם ממידת האהדה שזוכים לה אירגוני החבלה, בדיוק באותם החוגים שתמכו בנו לפני עשרים שנה ועשר שנים. העולם אינו

חוברת ח', ישיבה כ"ב

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אבנרי, דוון, חביבי) —

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו התנגדה בעבר לחוק הזה, והגנו חוזרים עתה על התנגדותנו זו, ומציעים לכנסת שלא להאריך.

בזמנו, ב-1967, השיב לי כבוד שר המשפטים בשתי טענות: ראשית, החוק הוא מחוייב המציאות החדשה, ושנית — כביכול מרוכזת מחשבתי בכך, כיצד למנוע בכל מחיר את מאסרו של מישוה שהביא חומר מסית לשטחים הכבושים, לפי דבריו של שר המשפטים.

רצוני להתחיל בטענה השנייה. אשר לטענה זו, רצוני לברך את הממשלה בברכה הערבית המסורתית "אללה יברך-לק" — יבושם לכם על כך שאסרתם כניסת עתו"נות ישראלית, עתונות ליגלית בישראל, אל השטחים הכבושים — זוהי העתונות של מפלגתו הקומוניסטית. בזה מתגלית מהות הדמוקרטיה שאתם גורסים. בזה מעידים אתם על עצמכם כי אינכם מעוניינים כי תושבי השטחים הכבושים יכירו פנים אחרות של ישראל, פנים המופנות אל הסדר שלום אמיתי, צודק, ולכן בר-קיימא; שלום בין העמים, אשר אינו יכול לקום על בסיס כיבוש שים כלשהם; שלום בין העמים, אשר יקום על הבסיס האיתן של הכרה הדדית של עם זה בהימצאותו במו-לדתו ובזכויותיו של העם הזולת, ואותו הדין לגבי העם השני.

אדוני שר המשפטים, החומר שלנו אינו חומר מסית, הוא חומר המוצא על-ידי מפלגה יהודית-ערבית ביש-ראל, אשר נוגדת לעניין השלום הישראלי-ערבי בכל האחריות ובכל אומץ-הלב. אנו בטוחים כי דרככם לא תוביל אל השלום, כפי שלא הובילה אליו במשך עשרים ואחת שנה. דרככם הביאה להחרפת הסיכסוך האומלל, לא הביאה את המנוחה לעם ישראל. התנגדותנו לדרך-ככם איננה סתה, אלא ביטוי לדאגה לעתיד השלום, לעתידם של היהודים והערבים כאחד.

אשר לטענה הראשונה, כי חוק זה מחוייב המציאות החדשה, רצוננו לחזור ולהכריז כי אנו — ולא אנו לבד-נו — איננו מקבלים מציאות חדשה זו. היא מציאות גוראה, לא רק לגבי העם בשטחים הכבושים אלא גם לגבי עם ישראל. היא מצד אחד מציאות של כיבוש, גירוש, של מאסרים המוניים, פיצוץ בתים, של ענשים קולקטיביים — או בלשון אחרת, זו של שר הבטחון: "ענשים סביבתיים" — של שפיכות-דמים הדדית. היא מאידך גיסא הפיכתו של עם ישראל — האחרון בין כל העמים שאפשר לזוור עליו גזירה זו — לעם כובש, עם כל הכרוך במציאות זו. אנו מעריכים בתקווה ובהוקרה את התופעות אשר התרבו לאחרונה בקרב עם ישראל: פרופסורים וסטודנטים, אנשי ציבור ואנשי עם המופיעים נגד גזירה זו.

במוצאי השבת האחרונה נערכה הפגנה מרשימה בלב לבא של תל-אביב, בכיכר דיזנגוף, נגד הענשים הקו-לקטיביים בשטחים הכבושים. היו הפגנות ועצרות נגד מדיניות הסיפוחים הטריטוריאליים ולמען עצירת ההת-דרדרות המסוכנת מאוד ביהסים הישראליים-ערביים. אלה הן הפנים האחרות של ישראל, פני השלום והאחוה האמיתיים, אשר פירסומים שלנו מבטאים ומביאים אותן לעם הערבי הפלשתינאי וליתר העמים הערביים. אכן, זוהי ההסתה לפי הגדרת ממשלה זו. אולם לדעתנו פנים אלה הם פני העתיד של ישראל, הם הם אשר

סכנת הסיכון הכפול. אני גם מצטער קצת ששר המש-פטנים לא הביא לנו יתר אינפורמציה לגבי אופן פעולת החוק הזה עד עכשיו. הייתי רוצה לדעת אם היו מקרים של סיכון כפול למעשה. שקיימת אפשרות כזאת להל-כה — בזה אין כל ספק.

שנית, איני יודע איפה אמר השר אכן, כדברי חבר-הכנסת האזנר, שהוא דוגל בוועדה עליונה לפיקוח על ענייני השטחים. לא שמעתי את זה, אך אם הוא אמר זאת, הרי אני מצטרף בכל לבי לדרישה הזאת. המצב הקיים עכשיו בשטחים אינו נוח. המושלים הצבאיים מוציאים מוגדרים, והמוגדרים האלה מאושרים על-ידי שר הבטחון. שר הבטחון נהפך למעשה למעין שולטן בשטחים המוחזקים — "שולטן" במרכאות, אבל לא לגמרי במרכאות. בדיון שערכנו בבית הזה על פיצוץ הבתים, ואחר-כך בהשיבו על השאילתות שלי, אישר השר דיון שלמעשה הוא האיש המחליט, יחיד, אם יש לפוצץ בתים, אם יש לפוצץ שכונות שלמות. כך אמר השר: מישוה ממליץ; זה מגיע אלי, ואז אני מאשר או איני מאשר. למעשה יש פה שלטון יחיד של אדם אחד לגבי בעיות שהן גורליות למדינת ישראל.

אני סבור שהגיע הזמן להנהיג פיקוח דמוקרטי על הנעשה בשטחים. לצערי, איני יכול לבוא ולהציע שיהיה זה פיקוח של הכנסת, שהרי אילו הצעתי זאת, הייתי מציע סיפוח השטחים. אני עומד כאן לפני דילמה. מצד אחד איני רוצה בפיקוח של הכנסת מכיוון שאיני רוצה בסיפוח, אך מצד שני רוצה אני בצורה כלשהי של פיקוח. הפתרון הוא שיהיה גוף שיפקח על מעשיו של האיש האחד. אני סבור שיש צורך להקים ועדה עליונה המורכבת ממשפטנים, מאנשי-בטחון שמחוץ לשירות צה"ל ומאישים אחרים, שתהווה מעין מועצת פיקוח לגבי המגשרים והצווים המוצאים בשטחים וגם לגבי הדברים הנעשים בשטחים. כלומר, ערבי שרוצים לפוצץ את ביתו, יינתנו לו האפשרות והשהות לערער על כך בפני מוסד כלשהו, והדבר יישקל, ולא יבוצע בתפון, ולא יישאר מצב — כמו שישנו עכשיו — שתחילה ממוציאים ואחר-כך שומעים מה שיש לאיש המפוצץ לומר. אני מסתמך על דבריו של השר דיין, בקבעי שזהו המצב הקיים.

לבסוף, כבוד היושב-ראש, עוד משפט אחד. קראתי שממשלת ישראל סירבה להתיר לאירגון "אמנסטי" לבוא ולבדוק את הנעשה בשטחים המוחזקים ובבתי-הסוהר הישראליים. הייתי רוצה לבקש מממשלת ישראל לשקול את הדבר שנית. אם אנו צודקים בטענתנו שמשטר-הכיבוש הזה הוא ליברלי, שגישתנו לאוכלוסייה הכבושה היא ליברלית — הרי אנו צריכים להיות מעוני-ינים, יותר מכל גורם אחר בעולם, שכל גוף בעל רצון טוב יבוא, יבדוק את המצב בעצמו ויווכח מהי האמת לאמיתה לגבי הטענות בדבר מעצרים שרירותיים, עינויים ופיצוץ בתים. אם אין לנו מה להסתייר — ואני רוצה להאמין שאין לנו מה להסתיר — כי אז טעות היא לסגור את הדלת בפני גופים בעלי רצון טוב, הזוכים לאהדה רבה בעולם, הרוצים לבוא ולבדוק את הדברים בשטחים המוחזקים.

הי"ר ש. דוון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חביבי.

– חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (חביבי, רוזן); חוק הגנת השכר (תיקון מס' 7) (רוזן, אלמוגי) –

את שאיפתו של עם ישראל ושל העם הערבי הפלשתינאי לחיי שלום ושכנות טובה. לכן אנו מציעים לכנסת שלא להאריך את תקפו של החוק המוצע.

הי"ר ש. רוזן:

נפסיק כעת את הדיון על חוק זה, וגמשיך בו באחת הישיבות הקרובות של הכנסת, כפי שייקבע.

ד. חוק הגנת השכר (תיקון מס' 7), תשכ"ט–1969 *

(קריאה ראשונה)

הי"ר ש. רוזן:

נעבור כעת לסעיף ד' של סדר-היום: חוק הגנת השכר (תיקון מס' 7), תשכ"ט–1969, קריאה ראשונה, תשובת קשר. רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטער על כך שלא יכולתי לשמוע את כל הדברים שנאמרו על-ידי חברי הכנסת שהשתתפו בוויכוח. אולם קראתי בעיון רב את הסטינוגרמה, שמתי לב לכל ההערות שהושמעו, ורצוני להשיב בקצרה על כמה השגות של חברי כנסת שהובעו בוויכוח הזה.

קודם כל, אין כל קשר בין התיקון לחוק זה שאנו מציעים לבין ההיתרים לעבודה שעות נוספות או לעבו-דה בשבתות. כל ההיתרים קשורים בחוק שעות עבודה ומנוחה, ואילו פה, בתיקון הזה, איננו דנים אם להחיר או לא להחיר, אלא כמה צריך לשלם בעד השעות הנוספות. התיקון הזה דן רק בסוגיה המצומצמת אחת, וזוהי הסוגיה אם התוספת הגלובאלית שהוסכם עליה בהסכם קיבוצי או בהסכם בין עובדי המדינה לבין הממשלה מתיישבת עם החוק האוסר שכר כולל. זוהי הסוגיה המצומצמת ביותר, שהתיקון הזה דן בה, ואין לכך כל קשר עם ההיתרים.

נשאלתי על-ידי חברי כנסת שונים, גם על-ידי חברי הכנסת אבנרי וגם על-ידי חברי הכנסת רוזן, למה נחוץ התיקון הזה. נכון שלפי סעיף 30(ב) לחוק שעות עבודה ומנוחה אין צורך בתיקון זה, באשר עובדי מדינה בכירים חייבים לעשות מלאכתם אף בשעות נוספות. ומבחינה זו אין כל סתירה בין החוק האוסר שכר כולל לבין ההסכם שהושג על תוספת שכר גלובאלית.

אולם מהי הצרה? הצרה היא שבמשק הציבורי והפרטי, שלגביהם חל החוק הזה, העתיקו את ההסכם שנעשה בשעתו עם עובדי המדינה הבכירים והפעילו אותו. כלומר, מפעלים מסויימים, משק מסויים, ציבורי, הסתדרותי ופרטי, העתיקו את הנוהג של תוספת שכר גלובאלית, כפי שהוסכם עליה בין עובדי המדינה ובין נציבות שירות המדינה. ביחס אליהם יש בפירוש איסור של שכר כולל.

ובכן, באשר לעובדי המדינה אין האיסור הזה חל על העובדים הבכירים, ומבחינה זו צדקו חברי הכנסת אבנרי ואחרים. כי לפי סעיף 30(א) (א) אין צורך בתיקון, באשר אין איש יכול לקבוע סדרי עבודתו של הפקיד הבכיר. אולם בהעתקת ההסכם הזה למשק אחר,

פרטי וציבורי, שביחס אליו חל החוק האוסר שכר כולל, נהגו בניגוד לחוק.

אביא רק דוגמה אחת. מעשה במכונאי ב"תנובה" שאליבא דכל הדעות היה ראוי לעלות בדרגה. הוא עובד מסור, נאמן, בעל יכולת. עד לדרגה מסויימת הוא נהנה מהשעות הנוספות. אם הוא עובד לדרגה גבוהה יותר, הוא מפסיד את השעות הנוספות, באשר שם העתיקו את ההסכם הקיים לגבי עובדי המדינה. לכן אפשר היה לעשות אחת משתי אלה: או להעביר אותו בדרגה ולהפך את החוק, או לעצור את עלייתו. משום שאילו העבירו אותו, ובדרגה הגבוהה כבר כללו את התוספת בעד שעות נוספות בתוך השכר, ואילו היה מקבל את השכר הגלובאלי – היה זה בניגוד לחוק. הבאתי רק דוגמה אחת, המאפיינת ומייצגת דוגמאות שונות אחרות במשק אחר, מחוץ לעובדי המדינה. משום כך אנחנו חושבים שיש צורך להכניס את התיקון הזה, כדי למנוע הפרות חוק.

חברי הכנסת גולדשטיין, תמיר ואחרים טענו שהסכם קולקטיבי, שהושג על-ידי משא-ומתן ישיר בין העובדים והמעבידים, איננו זקוק לאישור של שר העבודה. ומה שאנחנו מציעים כאן הוא זה, שבמקרה שיש חריג והמעבידים והעובדים מגיעים לאיזה הסכם קיבוצי, שבתוכו יש סעיף או שני סעיפים שאינם הולמים בדיוק את החוק, אם זה חוק שעות עבודה ומנוחה או חוק הגנת השכר או כל חוק אחר – הסכם קיבוצי כזה צריך לקבל אישור של שר העבודה. ועל כך התרעמו שני חברי הכנסת. אני רוצה להסביר לשני חברי כנסת אלה שאין בהצעה זו כל חידוש. אביא כמה דוגמאות.

סעיף 5(א) לחוק שעות עבודה ומנוחה קובע לאמור: "אישר שר העבודה הסכם קולקטיבי, שבו נקבע יום עבודה ארוך משמונה שעות עבודה או שבוע עבודה ארוך מארבעים-ושבע שעות, דינם של יום עבודה ושבוע עבודה כאלה כדין יום עבודה ושבוע עבודה לפי הסעיפים 2 ו-3.3. נניח שהחוק טוען שצריך לעבוד, לצורך שעות נוספות, ארבעים-ושבע שעות, כנראה לפי הסעיפים 2 ו-3, אבל המעבידים והעובדים הגיעו להסכם שעובדים שמונה-וחצי שעות ביום במקום שמונה, ויום אחרי זה עובדים חמש שעות – הסכם קיבוצי זה יש בו איזה דבר חריג. לכן בא המחוקק, הכנסת, והכניס את סעיף 5(ב), האומר: "אישר שר העבודה הסכם קולקטיבי (כלומר, דבר כזה מצריך אישור של שר העבודה, ואין בזה שום חידוש), שבו נקבע לאחד הימים בשבוע יום

חבורת ח', ישיבה כ"ב, כ"ז טבת תש"ל (5 ינואר 1970).
— חוק הגנת השכר (תיקון מס' 7) (אלמוגי, רוזן) —

זה הכל. אין חלילה שום כוונות אחרות. הדברים האלה כתובים בקיצור, ואין מאחוריהם שום כוונה אחרת. כמובן יש טענה אחת צודקת, שאני מסכים אתה, וזוהי הטענה בדבר חקיקה רטרואקטיבית. אני כשלעצמי חושב שעלינו להימנע מחקיקה רטרואקטיבית. גם בהיותי חבר הכנסת, בטרם היותי שר, התרעמתי על כך קשות. אבל הפעם זה הכרח בל יגונה. קורים דברים כאלה. באותו יום שבו הבאתי הצעת חוק זו הבאתי הצעה אחרת, שגם ביחס אליה ביקשתי אישור רטרואקטיבי. כמובן צריך להשתדל ולעשות הכל כדי שלא נזדקק לחקיקה רטרואקטיבית. אבל זה איננו פוסל, חלילה, את הצעת החוק.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה, ושם אפשר יהיה להמשיך בבירור.

הי"ר ש. רוזן :

לפני שנעבור להצבעה, הרשו נא לי לברך מקרב לב משלחת של חיילים דרוזיים הנמצאת עמנו כאן. הגנו מביעים לחיילים הדרוזיים את מלוא הערכתנו כלוחמים יחד עם צבא הגנה לישראל על הגנת המולדת המשותפת לכולנו.

אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגנת השכר (תיקון מס' 7), תשכ"ט—1969, לוועדת העבודה נתקבלה.

הי"ר ש. רוזן :

הישיבה הבאה של הכנסת — מחר בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

עבודה שלא למעלה מחמש שעות עבודה ולשני ימים בשבוע יום עבודה שלא למעלה מתשע שעות עבודה, דינם של ימי עבודה כאלה כדין יום עבודה לפי סעיף 2. כלומר, החוק מאפשר או קובע יום עבודה של שמונה שעות. אבל אם הגיעו להסכם כפי שקראתי אותו, מצד אחד המעבידים ומצד שני העובדים, וזהו הסכם קיבוצי, קולקטיבי, הרי כדי שהסכם כזה, שיש בו מעין סטייה קלה מן החוק, יהיה חוקי, יש צורך באישור של שר העבודה. את זה קיבלה הכנסת. מה שאני קורא — אלו הן החלטות הכנסת. המחוקק קבע זאת.

סעיף 10(ג) לחוק חופשה שנתית אומר: "שכר עבודה לעניין סעיף קטן (ב) הוא כל תמורה, בכסף או בשווה כסף, המשתלמת לעובד על-ידי המעביד בעד שעות העבודה הרגילות, וזולת אם הוסכם אחרת בהסכם קיבוצי שאושר לעניין זה על-ידי שר העבודה."

מה שרציתי להוכיח הוא שבחוקי עבודה קיימים, אם הצדדים מגיעים לידי הסכם שיש בו איזה חריג מסעיף זה או אחר, דאג המחוקק לכך שהסכם קולקטיבי כזה לא יהיה בדר-תוקף אלא אם אושר על-ידי שר העבודה.

אותו דין אני מבקש ביחס לתיקון זה. תיקון זה נוגע למקרה שהצדדים הגיעו לידי הסכם על תוספת גלובאלית. עובדי המדינה ונציבות שירות המדינה הגיעו בליהם לידי הסכם, שהואיל וסוג מסויים של עובדים צריך לעבוד שעות נוספות ואיש אינו יכול לפקח בעניין זה, אמרו: הבה נגיע לידי הסכם שבעד שעות אלה נותנים תוספת גלובאלית. הסכם זה חל לגבי עובדי מדינה ואין צורך בתיקון. אבל אם הגיעו לידי הסכם במקומות אחרים כפי שהגיעו, יש בזה משום סטייה קלה מן החוק הזה, והסכם כזה מחייב אישורו של שר העבודה, כפי שנקבע בכמה סעיפים שקראתי זה עתה, וכן בסעיפים אחרים.

הישיבה נעלה בשעה 17.32.